

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o stratégii Európskej únie v oblasti ochrany a dobrých životných podmienok zvierat na obdobie rokov 2012 – 2015“

COM(2012) 6 final

(2012/C 229/20)

Spravodajca: **José María ESPUNY MOYANO**

Európska komisia sa 19. januára 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o stratégii Európskej únie v oblasti ochrany a dobrých životných podmienok zvierat na obdobie rokov 2012 – 2015“

COM(2012) 6 final.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. mája 2012

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 481. plenárnom zasadnutí 23. a 24. mája 2012 (schôdza z 23. mája 2012) prijal 146 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 9 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery

1.1 EHSV vo všeobecnosti súhlasí so stratégiou v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, ktorú predstavila Komisia. Podporuje legitímne úsilie spotrebiteľov, pokiaľ ide o bezpečnosť potravín, a takisto podporuje európsku výrobnú stratégiu zameranú na kvalitu.

1.2 EHSV si všima, že pri uplatňovaní existujúcich noriem existujú problémy, ktoré vyplývajú z nedostatku podpory pri ich zavádzaní a zo straty konkurencieschopnosti výrobkov EÚ.

1.2.1 Sú potrebné nástroje na vyrovnanie straty konkurencieschopnosti živočíšnej výroby v EÚ, pretože trh neabsorbuje dodatočné náklady vyplývajúce z politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat. Namiesto sú obavy z oveľa väčšej straty podielu na vnútornom trhu, ako aj na exportných trhoch. Neboli zohľadnené aspekty týkajúce sa trhu práce ani pracovných podmienok.

1.2.2 EHSV opäť zdôrazňuje, že všetky dovážané produkty by mali spĺňať rovnaké výrobné normy, aké sa vzťahujú na výrobky EÚ, a v obchodných dohodách by sa mal uplatňovať recipročný prístup.

1.3 Nevyhnutnou súčasťou stratégie je priebežné vzdelávanie prevádzkovateľov, pracovníkov a príslušných úradníkov v oblasti dobrých životných podmienok zvierat. EHSV tiež upozorňuje, že je dôležité vyčleniť časť prostriedkov z fondov spolupráce na školenia úradníkov, podnikateľov a pracovníkov z tretích krajín v oblasti dobrých životných podmienok v živočíšnej výrobe.

1.4 Uplatňovanie predpisov EÚ si vyžaduje úpravu zdrojov financovania v tom zmysle, aby výrobcovia mohli uskutočňovať

potrebné investície a aby sa kompenzovali dodatočné náklady. Je potrebné, aby SPP dopĺňala túto stratégiu a prisudzovala jej význam, aký si zaslúži.

1.5 Musí byť vypracovaná komunikačná stratégia zameraná na obavy spoločnosti, ktorá by zohľadnila vedecké štúdie a dosiahnuté výsledky v tejto oblasti a tiež rôzne názory výrobcov, pracovníkov a spotrebiteľov. Komunikácia nemôže byť založená iba na povinnom označovaní. Musia existovať ucelené informačné programy pre spotrebiteľov, ktoré by im pomohli rozhodovať sa na základe čo najväčšieho počtu faktorov. Finančné prostriedky na propagáciu agropotravinárskych výrobkov majú rozhodujúci význam z hľadiska aktívneho zapojenia výrobných odvetví do tejto činnosti.

1.6 EHSV sa domnieva, že všetci sociálni aktéri a spotrebiteľia sa musia zapojiť do siete európskych referenčných stredísk, ktorá zohráva zásadnú úlohu v rozvoji stratégie v oblasti dobrých životných podmienok zvierat prostredníctvom:

- a. koordinácie rôznych výskumných ústavov v EÚ;
- b. uľahčovaním zavádzania predpisov (vypracovanie praktických ukazovateľov, školenia prevádzkovateľov, pracovníkov a príslušných úradníkov);
- c. prispievaním k hodnoteniu sociálno-hospodárskeho dosahu predpisov, ako aj ich dosahu na konkurencieschopnosť;
- d. podporou informačných a komunikačných kampaní.

1.7 Posilnenie najslabších článkov potravinového reťazca umožní spravodlivejšie rozdelenie dodatočných nákladov, ktoré vyplývajú z uplatňovania noriem v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, vďaka čomu sa zachová výrobná štruktúra a udrží sa rozvoj vidieckych oblastí.

1.8 Chvályhodné úsilie Komisie zamerané na zjednodušenie však nie je v súlade so zámerom Komisie rozšíriť rozsah pôsobnosti na ďalšie živočíšne druhy a dôkladnejšie rozpracovať existujúce predpisy.

2. Zhrnutie oznámenia

2.1 Cieľom oznámenia Komisie je vytýčiť smer, ktorým sa musí uberať politika EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat v nadväznosti na akčný plán na obdobie rokov 2006 – 2010.

2.2 V dokumente sa uvádza, že EÚ vyvinula obrovské úsilie na podporu dobrých životných podmienok zvierat. Uvádza sa v ňom, že politika EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat sa neuplatňuje vo všetkých členských štátoch jednotne a že záväzné predpisy neboli zavedené v stanovených lehotách. Je však potrebné zvážiť otázku, či uplatňovanie uniformného prístupu môže viesť k dosiahnutiu lepších výsledkov v oblasti dobrých životných podmienok zvierat.

2.3 V hodnotení politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat sa konštatuje, že normy týkajúce sa dobrých životných podmienok zvierat znamenali pre odvetvie živočíšnej výroby a odvetvie pokusov so zvieratami dodatočné výdavky.

2.4 V dokumente sa takisto uvádza, že rozhodnutia spotrebiteľov pri kúpe závisia predovšetkým od ceny a že životné podmienky zvierat sú iba jedným z faktorov ovplyvňujúcich spotrebiteľský výber.

2.5 Dokument tiež konštatuje, že je potrebné zjednodušiť právne predpisy a tiež venovať pozornosť otázkam, ako sú požiadavky na spôsobilosť osôb zaobchádzajúcich so zvieratami, pokiaľ ide o určité druhy zvierat alebo výrobné systémy, a školenia inšpektorov a odborných pracovníkov v jednotlivých členských štátoch. Takisto podotýka, že predpisy týkajúce sa životných podmienok zvierat sa vzťahujú len na niektoré druhy zvierat, pričom iné opomínajú.

2.6 Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa navrhujú dve línie strategických opatrení:

- zjednodušiť príslušné právne predpisy a uľahčiť ich presadzovanie,
- posilniť opatrenia, ktoré už Komisia prijala.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Výbor víta predložený dokument o stratégii, ako aj zámer Komisie zlepšiť aspekty, ktoré môžu prispieť k dosiahnutiu cieľov EÚ v tejto oblasti.

3.2 EHSV podporuje legitímne úsilie spotrebiteľov, pokiaľ ide o bezpečnosť potravín, a takisto podporuje európsku výrobnú stratégiu zameranú na kvalitu. Vyzýva však Komisiu, aby zohľadnila skutočnosť, že vyššie náklady, ktoré pre výrobcov znamená stratégia v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, sú zriedka vyvážené zvýšením predajnej ceny. Okrem toho má na európsku živočíšnu výrobu nepriaznivý vplyv nedostatočná reciprocita v rámci obchodných dohôd s tretími krajinami.

3.3 EHSV ľutuje, že Komisia sa vo svojom oznámení výslovne nezmieňuje o pracovných podmienkach pracovníkov, ktorí v konečnom dôsledku zaobchádzajú so zvieratami. Veľký dôraz by sa mal tiež klásť na priebežné školenia a získavanie nových zručností požadovaných z hľadiska zmien vyplývajúcich z návrhu.

3.4 Výbor víta cieľ zjednodušiť právne predpisy EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat a zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárstva EÚ. Táto stratégia však nevenuje dostatočnú pozornosť niektorým dôležitým bodom, ktoré sú zdôraznené v hodnotení politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat a ktoré by mali byť prioritou na roky 2012 – 2015.

3.5 Komisia si je vedomá niektorých nedostatkov vo výsledkoch akčného plánu a politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, a upozorňuje na tzv. „hlavné spoločné faktory ovplyvňujúce dobré životné podmienky zvierat v Únii“. Neanalyzuje však dopodrobna ich príčinu, a preto neponúka vhodné opatrenia na riešenie zistených problémov.

3.5.1 Poznamenáva, že členské štáty napriek rozsiahlym prechodným obdobiam a pomoci plne neuplatňujú dané ustanovenia. Chýba však kritická analýza sociálno-hospodárskej situácie a výrobných aspektov v jednotlivých štátoch EÚ, pričom ako faktor určujúci rozdiely medzi členskými štátmi sa spomína iba „kultúrne ocenenie aspektov dobrých životných podmienok zvierat“. Komisia sa v texte nezmieňuje o rozdieloch v systémoch živočíšnej výroby, dopyte zo strany spotrebiteľov, obchodných výhodách vyplývajúcich z uplatňovania minimálnych noriem v oblasti dobrých životných podmienok zvierat alebo o podpore na adaptáciu, ktoré nie sú v rámci EÚ jednotné.

3.5.2 Politika EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat musí byť oveľa viac orientovaná na trh a bezpečnosť spotrebiteľov. Je nevyhnutné, aby výrobcovia dostali náhradu za dodatočné výrobné náklady a aby boli spotrebiteľia informovaní o zlepšeníach, úsilí výrobcov a vyššej pridanej hodnote potravín vyrábaných podľa európskeho modelu. Takisto je potrebné dosiahnuť rovnováhu v potravinovom reťazci, ktorá v súčasnosti chýba.

3.5.3 Zámer uvedený v oznámení Komisie zjednodušiť pravidlá týkajúce sa dobrých životných podmienok zvierat je v rozpore so zmienku o potrebe rozšíriť rozsah pôsobnosti na viac druhov a podrobnejšie rozvedenie existujúcich predpisov. Do stratégie neboli zahrnuté odporúčania uvedené v hodnotení politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, a to preskúmať nelegislatívne spôsoby na doplnenie existujúcich právnych predpisov, ako sú dohody medzi subjektmi daného odvetvia alebo medzi článkami hodnotového reťazca, sociálnymi partnermi a organizáciami spotrebiteľov a orgánmi verejnej správy, ktoré môžu viesť k dosiahnutiu požadovaných výsledkov bez ďalšieho zvyšovania regulačného zaťaženia.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Rozpočet EÚ na podporu dobrých životných podmienok zvierat (70 miliónov EUR ročne) ostro kontrastuje s číselnými údajmi o investíciách potrebných na zavedenie príslušných

opatrení a ešte viac s legislatívnymi nákladmi odvetvia živočíšnej výroby (2,8 miliardy EUR, podľa hodnotenia politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat). Stratégia neobsahuje žiadne návrhy konkrétnych a realistických opatrení na riešenie problému zvýšenia nákladov a nedostatočnej podpory implementácie.

4.2 V záujme zvýšenia konkurencieschopnosti výrobcov je potrebné optimalizovať súčinnosť medzi politikou EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat a spoločnou poľnohospodárskou politikou. EÚ musí v SPP po roku 2013 zaujať vyvážený postoj k dobrým životným podmienkam zvierat. Chovatelia hospodárskych zvierat a prevádzkovatelia musia mať zabezpečený prístup k podporným opatreniam s dostatočným rozpočtom na uplatňovanie politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat. Je potrebné zohľadniť hospodárske dôsledky z hľadiska dodatočných nákladov pre výrobcov a prostredníctvom cenovej politiky a trhu a/alebo priamej pomoci poskytnúť dostatočnú podporu ich príjmom.

4.3 EHSV súhlasí s tým, že zjednodušenie právnych predpisov je potrebné. Ak sa vykoná primeraným spôsobom, prispeje k uplatňovaniu politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné v rámci budúcich krokov tejto politiky EÚ preskúmať dosah navrhovaných opatrení, prípadne aj riziko oslabenia výrobnjej siete, ktoré so sebou prináša každé opatrenie, ako aj nevyhnutné kompenzácie v prípade ich uplatňovania. Treba tiež vyzdvihnúť hodnotu, ktorá sa v EÚ prisudzuje zdraviu a bezpečnosti spotrebiteľov.

4.4 Začlenenie vedeckých ukazovateľov na základe výsledkov, a nie výrobných faktorov umožní zjednodušenie a poskytne flexibilitu, ktoré sú potrebné na zvýšenie konkurencieschopnosti chovateľov hospodárskych zvierat v EÚ, a to za predpokladu, že sa zohľadnia sociálno-hospodárske dôsledky, ako aj celková situácia poľnohospodárskeho podniku, a nie jednotlivé aspekty. Musia byť vypracované v spolupráci s prevádzkovateľmi a musia byť jednoduché, praktické a ľahko použiteľné a poľnohospodárskemu podniku nesmú spôsobovať dodatočné náklady. Musí byť možné použiť ich na rôzne druhy zvierat a výrobných systémov. Takisto musia byť ľahko interpretovateľné a reprodukovateľné (ukazovatele nesmú podliehať subjektívnemu ľudskému ponímaniu otázky dobrých životných podmienok zvierat).

4.5 Práca na projekte *Welfare Quality* predstavuje zaujímavý referenčný materiál, ale je potrebné zlepšiť a zjednodušiť ukazovatele dobrých životných podmienok zvierat, ktoré môžu byť použité v odvetví živočíšnej výroby. Výklad a uplatňovanie kritérií musia byť v jednotlivých členských štátoch harmonizované, aby sa vo všetkých prípadoch zaistila ich platnosť a realizovateľnosť.

4.6 Výzva, na ktorú sa musí stratégia zamerať, je zlepšenie koordinácie, vysledovateľnosti, transparentnosti a komunikácie v oblasti dobrých životných podmienok zvierat v EÚ, a to umožnením zapojenia správnych orgánov, sociálno-hospodárskych subjektov a spotrebiteľov. To bude viesť k lepšiemu pochopeniu problematiky, náležitej informovanosti a správne uplatňovaniu predpisov. Referenčné strediská môžu a musia zohrávať významnú úlohu pri dosahovaní tohto cieľa. Okrem

činností uvedených v dokumente Komisie (podpora adresovaná správnym orgánom, školenia a šírenie výsledkov) musí byť úlohou týchto stredísk tiež koordinovať, monitorovať a navzájom si vymieňať informácie. Musia sa využiť existujúce štruktúry, aby sa predišlo dodatočným nákladom.

4.7 Referenčné strediská by tiež mohli poskytovať poradenstvo a hodnotiť uplatňovanie predpisov týkajúcich sa dobrých životných podmienok v praxi. K aplikovanému výskumu musí byť pridaný vedecký výskum, aby bolo možné vypracovávať odporúčania. Vzhľadom na prácu, ktorú vykonala vedecká komisia GR SANCO a pracovná skupina pre zdravotný stav a ochranu dobrých životných podmienok zvierat (AHAW) Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín, táto sieť musí koordinovať testovanie nových techník a posudzovať dosah noriem týkajúcich sa dobrých životných podmienok zvierat. Prevádzkovatelia pôsobiaci v tomto odvetví veľkou mierou prispievajú k aplikovanému výskumu. Musia zohrávať dôležitú úlohu v súvislosti s legislatívnymi a výskumnými prioritami financovanými z prostriedkov EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat.

4.8 V hodnotiacej správe k politike EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat sa odporúča: „vypracovať so zainteresovanými stranami plán záväzkov pre každý aspekt politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat ...“ a „za súhlasu všetkých zainteresovaných strán zhodnotiť potrebu vypracovať postupom času nové formy záväzkov ...“. Je potrebné, aby boli medzi príslušnými orgánmi a dotknutými prevádzkovateľmi stanovené plány realizácie, ktoré by umožnili postupné zavádzanie predpisov pred záväzným termínom a uľahčili by koordináciu ex ante a riešenie problémov. Medzi ďalšie opatrenia musia patriť takisto inšpekcie a kontrola ex post, ako aj školenia a informovanie prevádzkovateľov a príslušných orgánov členských štátov na zabezpečenie náležitého uplatňovania predpisov.

4.9 Podpora medzinárodnej spolupráce je nevyhnutná na zvýšenie konkurencieschopnosti produkcie EÚ. Na dosiahnutie tohto cieľa musia byť v rámci stratégie na roky 2012 – 2015 definované konkrétne činnosti, aby sa zabezpečilo, že otázka dobrých životných podmienok zvierat bude súčasťou bilaterálnych obchodných dohôd dojednaných medzi EÚ a WTO. Medzitým je potrebné vziať do úvahy nasledujúce otázky:

4.9.1 Z hodnotenia vyplýva, že treba zriadiť mechanizmy na pomoc odvetviu EÚ, ktoré sú najzraniteľnejšie z hľadiska dovozu alebo pravdepodobnej straty podielu na trhu, a to najmä v odvetví vajec a vaječných výrobkov. Stratégia nenavrhuje riešenie problému straty konkurencieschopnosti v súvislosti s dovozom z tretích krajín, ktoré nespĺňajú výrobné normy EÚ.

4.9.2 EÚ musí vyčleniť časť prostriedkov z fondov spolupráce na školenia úradníkov, podnikateľov a pracovníkov z tretích krajín v oblasti dobrých životných podmienok v živočíšnej výrobe.

4.10 Je potrebné vypracovať komunikačnú stratégiu, ktorá by obsahovala body uvedené v hodnotení politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat. Jej súčasťou by mal byť seriózny a objektívny plán v oblasti školení, informovanosti a komunikácie, a to už od školopovinného veku, aby súčasný,

ako aj budúci spotrebiteľia vedeli o prísnych normách v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, ktoré vyžaduje príslušná politika EÚ, pričom začať by sa malo od súčasných právnych predpisov. To im umožní, aby sa pri kúpe rozhodovali na základe presných informácií o dobrých životných podmienkach zvierat.

4.10.1 Je nevyhnutné, aby pri riešení týchto úloh spolupracovali hodnoverné a uznávané zdroje (ako napríklad sieť referenčných stredísk) s cieľom zabezpečiť, aby spotrebiteľia chápali a oceňovali výhody politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, ako aj výrobné náklady podľa európskeho modelu.

4.10.2 Informácie pre spotrebiteľov o dobrých životných podmienkach zvierat sa nesmú obmedzovať len na označovanie či propagáciu výrobkov, ale musia byť predmetom informačných kampaní organizovaných odvetvovými združeniami a inštitúciami, ktoré by verejnosť oboznamovali s vyvinutým úsilím a dosahom na výrobné náklady. Mechanizmy a zdroje na propagáciu agropotravinárskych výrobkov na vnútornom trhu sú ideálnymi nástrojmi na informovanie o politike EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat.

4.11 Okrem opatrení uvedených v návrhu Komisie je potrebné zvážiť ďalšie rovnako dôležité opatrenia, ktoré sa spomínajú v hodnotení politiky EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, kde sa doslova uvádza: „Zabezpečiť náležité zvýšenie finančných prostriedkov určených na politiku EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat v budúcom období, podľa narastajúcich potrieb tejto politiky, a na uspokojenie potrieb identifikovaných v tomto hodnotení. Medzi ne patrí podpora zavádzania a uplatňovania nových právnych predpisov.“

4.11.1 Negatívny vplyv politiky v oblasti dobrých životných podmienok zvierat na konkurencieschopnosť je jednou z najväčších prekážok uplatňovania príslušných právnych predpisov a udržania rastu a zamestnanosti vo vidieckych oblastiach, a to najmä preto, lebo pre výrobcov je ťažké presunúť zvýšené výrobné náklady (a pridanú hodnotu) na ďalšie články potravinového reťazca. Stratégia sa nezaoberá otázkou, ako prekonať nedostatky vo fungovaní potravinového reťazca či negatívny dosah právnych predpisov z hľadiska hospodárskej súťaže na distribučné kanály alebo trhy mimo maloobchodu (reštauračné služby, priemysel, vývoz).

4.11.2 Pokiaľ ide o financovanie rozvoja vidieka, hlavnými otázkami sú:

— zvýšenie objemu finančných prostriedkov na podporu dobrých životných podmienok zvierat v rámci programov rozvoja vidieka (pokiaľ ide o investície aj zvýšené prevádzkové náklady),

— uľahčovanie uplatňovania povinných požiadaviek v oblasti dobrých životných podmienok prostredníctvom pomoci EÚ stanovenej v rámci SPP, pričom tieto požiadavky sú zároveň pre členské štáty záväzné.

4.11.3 Politika v oblasti dobrých životných podmienok zvierat musí byť zosúladená s politikami v oblasti životného prostredia, veterinárstva a udržateľnosti, vrátane konkurencieschopnosti, ktoré musia byť úzko prepojené, rovnako ako výhody pre spotrebiteľov, pracovníkov a zamestnávateľov. Týmto bodom treba v stratégii venovať patričnú pozornosť.

4.12 Keďže cieľom stratégie na roky 2012 – 2015 je zjednodušenie, ako aj snaha vypracovať právny predpis, ktorý by obsahoval právny základ pre dobré životné podmienky zvierat rôznych druhov a výrobných systémov, nemali by sa v súčasnosti prijímať nové právne predpisy ani rozpracovávať existujúce, kým sa nerozhodne, ktorým sa smerom sa bude táto politika ďalej uberať, a o tom, či by sa zvolená alternatíva mala alebo nemala vzťahovať aj na vodné živočíchy alebo ďalšie druhy.

4.13 Pokiaľ ide o chúlостivú otázku rituálneho zabíjania, výbor by chcel pri tejto príležitosti zopakovať svoj názor, ktorý už vyjadril v stanovisku ⁽¹⁾, že udelenie výnimky v prípade rituálneho zabíjania zvierat je v rozpore so všeobecným cieľom (zlepšiť ochranu zvierat). Inovačné technológie ako prístroj na kontrolu omráčenia „Stun Assurance Monitor“ umožňujú tým, ktorí chcú pred usmrcovaním používať elektrické omráčenie v súlade s moslimskou tradíciou, presne monitorovať dávku elektrického prúdu pustenú do zvieraťa. Tým sa zabezpečí, že zviera je pred zabitím účinne omráčené, ale stále nažive. Prístroj zaznamená každé omráčenie, ako aj veľkosť použitého napätia. Môže byť skutočným prínosom pre ochranu zvierat. Zavedenie systému označovania, ktorý by uvádzal metódy usmrčovania, by podporilo používanie tohto prístroja. Je dôležité, aby Komisia aktívne podporovala výskum týkajúci sa systémov, ktoré by presvedčili náboženské skupiny, aby využívali možnosť omráčenia.

V Bruseli 23. mája 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 218, 11.09.2009, s. 65.